

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

Letnik VII.

V Ljubljani 15. oktobra 1906.

Št. 10.

So že zopet skupaj.

Prav kakor smo napovedali, tako se je zgodilo. Zadnjič smo pisali o sporu liberalnega učiteljstva z dr. Tavčarjem: „Vsa stvar še ni tako resna, kakor morda kdo misli, ampak je le majhen prepirček med oštarijskimi brati, preden plačajo ceho. Čez nekaj dni bodo zopet skupaj dr. Ivan Tavčar in liberalni učitelji...“ In res, pretekli petek je že „Narod“ javil slovenskemu svetu novico, da se je sprava izvršila. Sicer je bilo določeno, da se proklamacija tega zgodovinskega dogodka izvrši v sobotni številki, toda pri „Narodu“ očitvidno niso imeli zmisla zato in so v petek objavili svoj preklic. „Učit. Tovariš“ bode to preziranje seveda molče prenesel, kakor se spodobi obrčanemu razposajencu, katerega je strogi oče vendar le zopet velikodušno sprejel pod svojo streho. No, sedaj je bojna sekira pokopana, prijateljsko sedé skupaj in pušijo pipo miru. Über allen Gipfeln ist Ruh. — Kako je to prišlo bode te prašali?

„Izvrševalni odbor narodno-napredne stranke“, ali bolje rečeno zadnji ostanki tega odbora brez glave so napovedali za dan 11. oktobra shod zaupnikov v Ljubljani. Treba je rešiti, kar se še dá rešiti in raztresene ude razpadle stranke zopet zbrati. A stranka nima zaupnikov, ako nima učiteljstva. Kdo pa je doslej redno predstavljal na shodih liberalne stranke „rodoljube z dežele“, „inteligentne, zavedne sloje“ kot liberalno učiteljstvo? To pot se je zgodilo, kar se pač včasih zgodi med glediškim osebjem. Zaradi stavke

statistov se komedija ni mogla igrati. Zbor je odpovedal svoje sodelovanje in tako so časniki naznanili svetu, da zaupnega shoda 11. oktobra ne bo.

V tej stiski se je dr. Tavčar ponižal in je segel Jelencu v roke, proseč ga odpuščanja. Voditelji našega učiteljstva so itak že davno obžalovali, da so se drznili skakati čez ojnice. In tudi g. Luka je že komaj čakal slovesnega trenutka sprave. Zato je svojemu pokrovitelju vse psovke hvaležno odpustil in priporočil sebe in učiteljstvo zopet njegovi milosti. „Tovariš“ in „Narod“ sta prinesla izjavo, katero je podpisal za uredništvo „Slovenskega Naroda“ dr. Tavčar, za učiteljstvo pa Gangl. — Gangl pravi: V članku „Učitelj in politika“ napada pisec (temu se ne bo dobro godilo! Op. uredn.) brez povoda dr. Ivana Tavčarja, o katerem ve slovensko učiteljstvo, da je že mnogo storil za učiteljski stan.“ — Dr. Tavčar pa je še bolj ponižen: „V članku ‚Odkritosrčna beseda‘ se hudo in po krivici napada ves učiteljski stan. Podpisano uredništvo ‚Slov. Naroda‘ obžaluje ta napad ter izjavlja, da so neresnične dotične trditve.“

Tako je v družini zopet mir. Rešen je dr. Tavčar, rešena liberalna stranka in — rešeno tudi učiteljstvo! Slava! Shod zaupnikov pa se bode zdaj ob novem obroku 25. novembra lahko vršil.

Katehetski tečaj v Solnogradu.

Okolu 100 katehetov iz raznih krajev, posebno s Solnograškega, Nižjega Avstrijskega in Bavarskega se je zbralo pri katehetskem tečaju, ki se je vršil od 20. – 25. avgusta v solnograškem deškem semenišču. Predavanja so se vršila po bogatem in jako zanimivem programu, ki smo ga že priobčili. Prvi je predaval prof. dr. Abfalter „o biblijskem pouku na srednjih šolah in o uvajalnih znanostih“. Slišale so se sicer opazke, da spadajo taka vprašanja na sestanke učenjakov in ne na katehetske tečaje, ki naj bi bili neposredna šola za praktično poučevanje, vendar to predavanje tudi za biblijski pouk na srednjih šolah ni bilo brez praktičnega pomena. Posebno nekatere misli prof. Abfalterja zaslužijo, da jih izrečno omenjamo. V svetem pismu ne smemo iskati znanstvenih razprav o naravoslovskih tvarinah. Sveto pismo hoče ljudi poučiti o stvareh, ki se tičejo zveličanja, ne pa o prirodi, zato ne govori znanstveno ter stoji na stališču onih, katere poučuje, in opisuje prirodne pojave tako, kakor se vidijo, ne pa tako, kakor se vrše po svojem bistvu.

Znani pedagog dvorni svetnik Willmann je v dveh predavanjih razpravljal o „učni knjigi 12. stoletja“, namreč o knjigi „Liber didascalicus“, ki jo je spisal avguštinec Hugo iz samostana sv. Viktorja. Knjiga je neke vrste pedagogika za višje šole. Znamenito je Hugonovo načelo: „Pot do znanja je čitanje in razmišljanje, pa tudi mir, poznavanje samega sebe, samozatajevanje in beg pred svetom. Podlaga vsemu temu pa je ponižnost.“ Zanimivo je, da je Hugo posebno poudarjal koncentracijo pouka. Willmanovo

predavanje izide kmalu tiskano v celoti, istotako predavanje vikarja Eisinga iz Halleina o „gojitvi katehetike v Solnogradu“.

Izza dunajskega pedagoško-katehetskega tečaja dobro znani župnik Kundi je zelo zanimivo govoril o „problemih in katehetski praksi“. Pokazal je, koliko so že storili dosednji katehetski tečaji, da se ugodno rešijo vprašanja, ki se vedno nujnejše pojavljajo v katehetiki. Pri teh tečajih se je poudarjala teorija, ki je podlaga didaktiki in katehetiki; katehetje so videli na praktičnih zgledih, kako morejo uspešno poučevati, mnogo se je razpravljalo o katehetskimi metodi in o izboljšanju katekizma. Kot znamenit uspeh katehetskih tečajev moramo zabeležiti dejstvo, da se je določila terminologija, zlasti da sta se razjasnila pojma analize in sinteze. Pri razgovoru, ki je sledil temu predavanju, se je pokazalo, da ima psihološka metoda vnete zagovornike, pa tudi še vedno svoje nasprotnike.

Lepa navodila je dal katehetom Kundi v svojem drugem predavanju namreč o „katehetskimi disciplinarnimi sredstvi“. Katehet naj rabi navadna disciplinarna sredstva, pomaga naj mu pa tudi njegovo duhovsko dostojanstvo. Nikdar naj katehet ne kaže svoje ljubezni do učencev s tem, da bi bil popustljiv glede šolskega reda, vendar naj se tudi varuje „železne“ discipline. Ljubezen, ki se v šoli igračka, ni na mestu. Ne preveč hvaliti! Vzgojiti učence tako, da se iz verskih nagibov zatajujejo, bodi katehetu ena najvažnejših nalog. Telesno naj katehet nikdar ne kaznuje. Dobro pa je, če reče kdaj katehet otroku: „Razžalil si s svojim obnašanjem Boga, idi v cerkev in prosi ga odpuščanja.“ Pri debati o tem predavanju so nekateri priporočali za posebne slučaje telesno kazen, tako n. pr. dr. Göttler, ki je opozarjal na to, da se je na nemških obrtno-nadaljevalnih šolah ta kazen zopet uvedla.

Dr. Tibitz iz Hohenfurta je govoril o „pomenu krščanske sociologije za kateheta“. Katehet mora svoje učence tudi socialno vzgajati. Socialno vprašanje je v svojem bistvu versko in polje, na katerem se bo odločilo, ali ostane družba krščanska ali ne, je šola. Predavatelj je omenil nekatere verske nauke, katere naj katehet svojim učencem posebno globoko vcepi v srce. Temelj vsemu krščanskemu naziranju je resnica, da biva Bog. Dotični dokazi naj se pogosto in temeljito obravnavajo. Istotako je z naukom o neumrljivosti človeške duše in o posmrtnem plačilu. Pri četrti božji zapovedi je treba poudarjati spoštovanje do avtoritete, ljubezen do družine in domovine, ter skrb za posle. Glavni socialni kreposti sta pravičnost in ljubezen do bližnjega, ki naj jih katehet pri priliki zahteva od učencev tudi praktično.

Za katehete, ki delujejo v konfesionalno mešanih krajih, je bilo posebno zanimivo predavanje dr. Rössler-ja (Mautern) o „konfesionalnih znakih v verskem pouku“. Ljubezen do resnice in do neumrljivih duš zahteva, da katehet mirno, pa odločno pove, kje je resnica. Važen je v tem oziru nauk o cerkvi in o pomoči, ki jo je tej obljubil Odrešenik. Katehet naj posebno rad govori o pobožnosti do Matere božje, kar tudi na drugoverce večkrat blagodejno vpliva.

Isti govornik je predaval tudi o „versko-nravni vsebini Mojzesovega poročila o stvarjenju“, pri čemer je zastopal mnenje, da je to poročilo slavospev, v katerem se opevajo zgodovinska dejstva in ki naj bi poučil človeka o njegovem namenu in dostojanstvu. Podoben predmet je obravnaval tudi nam že z Dunaja znani mladi učenjak dr. Obermaier. Njegova razprava: „Sedanja razlaga poročila o stvarjenju“ bo izšla najbrž tiskana v celoti.

Praktično plat katehetskega tečaja sta zastopali pred vsem dve „katehetski urni sliki“ dunajskega župnika Pichlerja. Za prvo urno sliko si je izbral župnik Pichler zakramente v obče in sveti krst. Pichler stoji na stališču, naj katehet predela najprvo posamezne zakramente, kolikor mogoče tudi obrede zakramentov, nato še-le zakramente v obče. Za vsako uro naj se odbere le jedna učna jednota. Kolikor mogoče naj uči katehet po formalnih stopnjah; torej obsegaj kateheza navadno pet delov: pripravo, podajanje, razlago, ponovitev vseh vprašanj in uporabo. Pri naslednji debati so se zopet oglasili prijatelji in nasprotniki monakovske metode. Za svojo drugo urno sliko je župnik Pichler odbral ponavljanje predelane tvarine. Katehet naj vsako uro 15—30 minut z učenci že predelano tvarino ponavlja. Pri tem naj dostavi, česar pri razlagi ni mogel omeniti. Ponavljanje naj sploh dopolnjuje razlago.

Praktično sta katehizirala vikar Eising in kaplan Heller (Bavarec). Prvi je nastopil v deški šoli v Halleinu. Predmet katehezi sta bili katekizmovi vprašanji: „Kaj pomeni: Bog je povsod pričujoč“ in „Kaj pomeni: Bog je vseveden“. Eising se je posluževal Gruber-jeve metode. Z zgledi iz narave je izkušal privedi učence do katekizmovega besedila; h sklepu je povedal otrokom primerno zgodbo in je podal navodila za življenje. Kaplan Heller je razlagal liturgijo svete maše. Držal se je monakovske metode. Za podlago je vzel poročilo sv. Justina o obredih krščanske daritve.

Katehetski tečaj se je končal 24. avgusta s slavnostnim večerom v dvorani sv. Petra. Katehetje so nesli iz tega tečaja zopet obilico novih nazorov in nagibov.

D.

Boj proti verskim vajam.

Društvo „Freie Schule“ je razvilo začetkom šolskega leta živahno agitacijo zoper verske vaje v šoli. Med starše in varuhe otrok so razdeljevali listke, na katerih so bile natisnjene izjave na šolska vodstva, da se njihovi otroci ne bodo udeleževali verskih vaj (molitve, sv. maše, cerkvenega petja, spovedi, procesij itd.). Svojo zahtevo opira društvo na § 14. državnega temeljnega zakona, ki se glasi: „Nihče se ne more siliti h kakemu verskemu dejanju in k udeležbi pri cerkveni slovesnosti, ako ni podložen v postavi utemeljeni oblasti koga družega“. Iz tega paragrafa izvaja društvo, da imajo izključno le starši pravico določati, ali naj se otroci udeležujejo verskih vaj, ki jih šola prireja ali ne.

Ali je to izvajanje pravo? Gotovo ne. Neki jurist v nemškem listu „Grazer Volksblatt“ to dokazuje približno na sledeči način: Naši državni zakoni ne priznavajo staršem neomejene oblasti glede verske vzgoje otrok. Saj je znano, da zakon z dne 25. maja 1868, ki ureja takozvane interkonfesionalne razmere, določa, da starši konfesije otrok med 7. in 14. letom ne smejo izpremeniti. Po izpolnjenem 14. letu pa si jo voli otrok sam. Vpliv staršev na otroke je torej v verskem oziru omejen. Ako pa starši ne smejo izpreminjati konfesije svojih otrok med 7. in 14. letom, jim gotovo tudi ne morejo zabranjevati verskih vaj njihove konfesije. Saj to bi pomenjalo prav toliko, kakor otroka njegovi veri odtujiti. Vsak vpliv staršev v tem oziru nasprotuje torej državnemu zakonu iz l. 1868. — Toda kako pa je razumeti navedeni § 14. državnega temeljnega zakona? Državni temeljni zakon ne izključuje vsake sile pri verskih dejanjih, temuč le zahteva, da je ta sila v državni postavi utemeljena. Misel omenjenega paragrafa je torej ta: Cerkev ne more nikogar siliti h kaki verski vaji, najmanj s kakimi zunanjimi kaznimi, katerih država ne priznava (Primerjaj zakon o zunanjih razmerah katoliške cerkve), pač pa to lahko stori država, oziroma tista oblastnija nasproti svojim podložnim, kateri država tako moč podeli. Naš šolski in učni red, ki določa verske vaje, pa ni naredba cerkvene oblasti, temuč državna naredba. Vlada ga je izdala na temelju postav iz l. 1868, 1869 in 1883. Ako so verske vaje bistven del šolskega zakona, so šolske oblasti nasproti otrokom v tistem položaju, ko § 14. državnega temeljnega zakona silo izrečno dovoljuje. Oblast staršev pa je v tem slučaju, kakor glede izpremembe konfesije pri otrocih, tako tudi glede na izvrševanje njihovih verskih vaj omejena.

Učna slika po psihološki metodi.

O „monakovski“ ali „psihološki“ metodi pri obravnavi veronauka je „Slov. Učitelj“ že objavil daljše poročilo. (Letnik 1902., št. 11, 12. in 13.) Razvila se je iz Herbart-Zillerjevih formalnih stopenj, izmed katerih se navadno uporabljajo tri glavne stopnje (podavanje, razlaga in uporaba) in dve postranski (priprava pred predavanjem in posnetek ali asocijacija po razlagi). Na katehetskih shodih ta metoda povsod zmaga in oprijemlje se jo čedalje več katehetov. Zato je primerno, če „Slov. Učitelj“ slovenske katehete zopet nanjo opozori in sicer z učno sliko, katero je razvil zagrebški veroučitelj g. Ferdo Heffler o priliki hrvaškega katehetskega sestanka meseca julija tega leta („Krščanska Škola“. Br. 13, str. 216. sl.)

Predavatelj je obravnaval peto božjo zapoved in sicer pred otroci 1. razreda, katerih preje nikdar ni imel pred seboj. Čeprav se je predavanje vršilo popoldne in so bili otroci že utrujeni, so vendar z velikim zanimanjem sledili pouku, ki je trajal tri četrt ure.

Predmet razlaga je bilo vprašanje: Kaj prepoveduje Bog v peti božji zapovedi? Odgovor: V peti božji zapovedi Bog prepoveduje 1. krivično koga ubiti, raniti ga, in vse, kar na to napeljuje, kakor jeziti se, koga sovra-

žiti, zmerjati in se pretepati; 2. škodovati sebi na telesu; 3. druge na greh napeljevati (pohujševati). (Op. V našem sedanjem katekizmu je sicer besedilo nekoliko drugačno, vendar se mu z malimi izpremembami kateheza lahko prikroji).

I. Stopnja. Priprava. Predavatelj je najprej izprašal učence zadnjo lekcijo: naštetih 10. božjih zapovedi, a potem še posebej o vsaki zapovedi od prve do všteti četrte. Pri četrth je napravil prehod na peto zapoved in na svoj predmet tako: Kaj zapoveduje Bog v četrth zapovedi? Kaj je obljubil Bog otrokom, ki četrth zapoved izpolnujejo? Koga moramo še ljubiti poleg starišev? Odgovor: Vse ljudi. Koga še posebno? Brate in sestre. Nato je napovedal cilj zgodbe z besedami: Čujte, zakaj je hudobni brat ubil svojega dobrega brata.

II. Stopnja. Podavanje. Ta stopnja ima po psihološki metodi vedno obliko povesti, in sicer se mora izbrati taka povest, da so v njej vsi splošni pojmi, katere hoče pojasniti (v našem slučaju: ubiti, raniti, jeziti, sovražiti itd.) individualno vresničeni. Predavatelj si je v ta namen izbral biblijsko povest o Kajnu in Abeljnu. — Ker je bila kateheza v I. razredu, se je najprej poslužil slike in jo otrokom vpraševaje pojasnil (analiza): Takoj vam hočem povedati, kako se je imenoval dobri in kako hudobni brat. Dobri se je imenoval Abel, hudobni Kajn (Izobesi sliko iz Herderjeve zbirke). Poišči na sliki Kajna, Abeljna (Hudobija in blagost sta že izražena na obrazih). Kako se drži Kajn: lice, oči, roke . . . Abel: bled, nepremičen, leži, mrtev je. Daritev: dim Abeljnove daritve se dviguje in ovija Gospoda, dim Kajnove se vlači po zemlji. Kaj to pomeni? S kom se razgovarja Bog? Kaj meniš, kaj kaže Bog Kajnu? — Sinteza: a) Predavatelj pripoveduje presrčno in živahno povest o Kajnu in Abeljnu. Potem ukaže nekaterim učencem povest v posameznih oddelkih ponoviti. b) Razlaga neznanih pojmov. Kajn je bil poljedelec. S čim se je torej bavil? In Abel? Kaj sta želela Kajn in Abel, ko sta darovala? Da bi Bog daritev sprejel. Zakaj ni Bog sprejel Kajnove daritve? — Bog ne gleda toliko na dar, kolikor na srce. — Kajnu je obraz upadel kakor dečku, kedar kaj hudega stori. Kako se takrat drži? Kaj si je Kajn mislil, ko je videl, da Bog ne sprejme njegove žrtve? Kaj naj bi si bil raje mislil? Zakaj je šel venkaj na polje? Kaj bi bil moral raje reči Bogu, ko ga je prašal, kje je njegov brat? Oprosti Gospod . . . Ali je Bog že preje koga prokel? Adama. In Adamov prvi sin je ubojnik. Zakaj je bil Kajn nevoščljiv Abeljnu, ker je sprejel njegovo daritev? To je bila posledica izvirnega greha. Adamovi otroci so bili hudobni. Razlaga božjih besedi: Kaj si storil? Kri tvojega brata . . . Zakaj se je Kajn potuhnil? Grizla ga je vest.

III. Stopnja. Posnetek ali asocijacija pojmov.

a) Kajn se je jezil na Abeljna, (predavatelj zapiše na desno stran šolske table: jeziti) to ga je napeljalo, da ga je ubil (zapiše: ubiti). Ali je prav storil? Zakaj ne? Ker Abel ni bil ničesar kriv. Ubil ga je krivično (pred besedo ubiti zapiše predavatelj: krivično).

b) Zakaj je Kajn sovražil svojega brata? (zapiše: sovražiti) To ga je napeljalo, da ga je ubil. Kaj je Kajna napeljalo, da je svojega brata krivično ubil? (zapiše: napeljuje) Ker se je nanj jezil in ga sovražil. K čemu napeljuje jeza in sovraštvo? Na to napeljuje, da kdo koga po krivici ubije.

c) erotematično: Dečki se često zmerjajo zaradi tatvine, ali drugih napak (za besedo sovražiti napiše: zmerjati).

d) Močnejši slabšega pretepa (zapiše: pretep) z roko, palico ali ga udari s kamnom. Ako ga zadene, mu more lahko teči kri, more ga raniti (zapiše: raniti) in to mnogokrat krivično, ker deček ni ničesar kriv.

To vse tudi Bog prepoveduje v peti božji zapovedi, kedar veli: ne ubijaj. Kaj prepoveduje Bog v peti zapovedi.

Predavatelj kaže s prstom na tablo, kjer je preje zapisal še: 5. zapoved. — Učenci najpreječitajo s table: krivično ubiti, raniti... napeljuje, jeziti se, sovražiti, zmerjati, pretepati. Potem isto ponavljajo iz spomina.

Kako je Judež sebi škodil? Umoril se je, škodil si je na svojem telesu (zapiše: škoditi svojemu telesu). Nekateri dečki tudi škodujejo svojemu zdravju. Kako? Jedo led, pijo premrzlo vodo, gazijo globoke jarke, spenjajo se na visoka drevesa, hodijo na tenek led, skačejo čez široke jame... alkoholizem..., kajenje tobaka.

Kako je kača škodila prvim starišem? Napeljala jih je v greh (zapiše: v greh napeljevati). V kakšen greh bi mogel tebe napeljati kakšen deček? Da kradem, da ne ubogam g. učitelja.

IV. Stopnja. Posnetek (zistem).

a) Štirje učenci so ponovili povest v oddelkih.

b) Memoriranje teksta: najprejebero vsi s table, potem posamezniki s table; potem vsi ponavljajo besede iz spomina in slednjič posamezni učenci iz spomina. Znali so izvrstno.

V. Stopnja. Uporaba (metoda).

a) Dolžnost naša je, da ljubimo bližnjega. Zato mu ne smemo nič hudega storiti.

b) Bog je svaril Kajna, naj se ne jezi. Ako bi bil Boga poslušal, ne bi bil storil takega hudodelstva. Tudi mi se ne smemo na nikogar jeziti, da ne storimo kaj hudega.

c) Ako te kdo razžali, ti stori krivico, ako te izkuša razjeziti, ne maščuj se, temuč naznani to gospodu učitelju. On bode stvar uredil.

d) Ne napeljuj k tatvini, nepokorščini... Odgovornost zapeljivca na sodni dan pred Bogom.

e) Varuj svoje zdravje: antialkoholizem, prepoved kajenja... Zdravje je dragoceno...

f) Varuj živali! Hudobni dečki mučijo živali. Katere? Mačko, muho, mravljo. Kako? Tepejo jih s palico, bičem, odtrgajo glavo, noge... Žival se sme sicer ubiti, kedar je to potrebno, nikoli pa ne mučiti...

S tem je bil predmet vsestransko obdelan. Predavatelj je razdelil slednjič med otroke podobice in jih po molitvi izpustil. Sledila je teoretiška razprava o formalnih stopnjah.

Predavanja pedagoškega tečaja v Solnogradu.

Neposredno pred katehetskimi tečaji, o katerem obširneje poročamo v posebnem članku, se je vršil v Solnogradu tudi pedagoški tečaj. Iz zanimivih predavanj objavljamo sledeče:

Ravnatelj dunajskega učiteljskega seminarja dr. Giese je govoril o „vzgoji k čistosti“. Poudarjal je najprej, da je zdržnost mogoča in se je pri tem skliceval na imenitne patologe. Mogoča pa je čistost le, če se mladina varuje alkohola, slabih zgledov in pornografičnega leposlovja. Pokvarjene otroke je treba o spolnem vprašanju previdno poučiti. Najbolj pospešuje vzgojitelj čistost, če vadi mladino premagovanja samega sebe. Velikega vzgojnega pomena je tudi izpoved. Debata o tem predavanju je bila zelo živahna. Splošno se je svarilo, naj se otroci o spolnih rečeh ne poučujejo; če je pa kedaj treba, naj stori to mati.

Znani pisatelj dr. Kralik je predaval o „vzgojnem pomenu bajk in pravljic“. Predavatelju se zde bajke in pravljice velikega pomena, ker so naravoslovje oziroma zemljepis in zgodovina v podobah.

Zelo primerno času je bilo tudi predavanje nadučitelja Habrich-a (Xanten) o „svobodi in vzgoji volje“. Nauk, da je človeška volja svobodna, spada med temelje vsake vzgoje. Pot do kremenitega značaja je premagovanje samega sebe. Učencu se mora dati tudi nekoliko prostosti, da ima priložnost, prostovoljno odločiti se za dobro. Pestalozzi, in v novejšem času Förster poudarjata, da se mora vzgoja začeti z dejanjem. Zato morajo biti vzgojiteljeva navodila taka, da jih učenec lahko takoj v svojih razmerah izvrši. Sama navodila za poznejše življenje pomagajo malo. Varuje naj se vzgojitelj vzgojnega birokratizma. Naj dela učenec tudi po svoje, da le kaže vedno dobro srce.

Rektor Pötsch je imel dvoje predavanj; prvo je govorilo o „vzajemnem delovanju pedagogov in katehetov“, drugo je bilo „uvod v Willmannovo didaktiko“. Govornik je pozval navzoče, naj ustanove kakor hitro mogoče „Društvo za krščansko vzgojeslovje“, ki naj bi združilo vse učitelje s pozitivno krščansko tendenco, svetne in duhovske. Glede Willmanove didaktike je rekel rektor Pötsch, da je to delo neminljivo, ker temelji na veri in na zdravem modroslovju. Willmann razlikuje med pedagogiko in didaktiko in obravnava slednjo kot samostojen predmet.

Zelo zanimivo je predaval dr. Giese o Herbartovih formalnih stopnjah in o preosnovi teh stopenj. Na splošno željo navzočih se bosta obe predavanji natisnili. Učitelj Weigl (Monakovo) je navzoče navduševal za praktičen pouk o delu v šoli. Poučevala naj bi se v šoli navadna dela, ki so v zvezi s šolskimi predmeti. Predavatelj priporoča posebno modeliranje v ilovici, dela iz lesa in kovin. Za ta pouk naj bi se učitelji usposobili pri posebnih tečajih. S tem predavanjem se je zaključil III. pedagoški tečaj v Solnogradu, ki bo imel brez dvoma lepe sadove.

S l o v s t v o.

Obrtno računstvo. Sestavil H. Podkrajšek, c. kr. strokovni učitelj. Cena vezani knjigi 1 K 20 h. Kot učna knjiga za delovodijske šole, za obrtne strokovne šole, za obrtno nadaljevalne šole in za tečaje za stavbene in umetne obrtnike pripuščena z odlokom visokega c. k. ministrstva za bogočastje in uk z dne 25. aprila l. 1906, št. 12.548. Na Dunaju. Založil Karol Graeser in drugovi. 1906. Str. 175 velike osmerke.

Po uvodu ima knjiga devet delov in dodatek. Prvi in drugi del obravnava osnovne račune s celimi in desetinskimi števili ter z navadnimi ulomki na 35 straneh prav elementarno. Pri množenju in deljenju navaja na najnavadnejše računske prikrajške. Tretji del kaže porabo osnovnih računov v rešitev obrtnih računskih nalog: pretvarjanje enote nižjega imenovanja v enote višjega imenovanja in obratno, sklepní račun, razdelbno pravilo ali vlaško praktiko, družbeni, povprečni in zmesni račun (12 strani). Četrty del (37 strani) govori o merjenju geometrijskih likov in teles: kvadrata, pravokotnika, paralelograma, romba, trikotnika (s Pitagorovim izrekom) trapeza*, mnogokotnika, kroga, njegovega izseka in kolobarja, elipse, kocke, prizme, cilindra, votlega cilindra, piramide, prisekane piramide, stožca, prisekanega stožca, krogle in nepravilnih teles. Dodano je še navodilo, kako določevati prostornino teles po njih teži. Peti del prinaša razmerja, sorazmerja, enostavno regeldetrijo, verižni račun, procentni račun (procent, pronsil, dobiček in izguba, obrestni račun). Šesti del govori, kako se izračunijo cene sirovin in blaga. Našteva najpred trgovinske običaje (cenovnik, zavoij, nameček, rabat, skonto, provizijo, o troških pri pošiljanju blaga), potem kako se izračuni kupna cena blaga (kalkulacija na podlagi fakture), končno, kako se izračuni tvorna in prodajna cena obrtnih izdelkov. Sedmi del

obrnava proračune. Osmi del govori o novcih, vrednostnih papirjih in denarnih zavodih (v novcih v obče, avstro-ogrske novčno razmerje, o inozemskih novcih, kako se izračuni kurzna vrednost novcev, o državnih papirjih in akcijah, o posojilnicah in hranilnicah). Deveti del govori o zavarovanju delavcev proti nezgodam in za slučaj smrti. Dodatek prinaša osem tabel: avstro-ogrske mere in uteži, najvažnejše inozemske novce, obrestno-obrestna števila za dōbo 1—30 let, specifično težo raznih teles, druge in tretje korene števil od 1—12.000, številskovanje zlatnine in srebrnine v Avstriji in nevarnostne razrede pri zavarovanju delavcev proti nezgodam.

Kakor naznanjeno, ima služiti knjiga kot učna knjiga za delovodijske šole, za obrtne strokovne šole, za obrtno-nadaljevalne šole in za tečaje za stavbene in umetne obrtnike, torej za čvetero vrst šol. Priznati moramo, da ni bila lahka stvar sestaviti rabno učno knjigo, ki bi služila vsem tem namenom. Pri oceni knjige moramo torej resno vpoštevati težkoče, ki jih je imel sestavitelj ravno zaradi tega. Z veseljem smo se prepričali, da je gospod Podkrajšek svojo težko nalogo izbornó rešil. Knjiga je praktično navodilo za samostalnega obrtnika, ki si bo hotel kaj pozabljenega zopet v spomin poklicati, ali pomanjkljivosti svojega znanja popolniti. Rabila se bo pa tudi s pridom na šolah, za katere je namenjena. Elementarna obravnava tvarine, izbornó in skrbno izbrane uporabne naloge, vzete večinoma iz obrtnega življenja, lahko umljiv slog, primeren učencem, za katere je knjiga namenjena, vse to dela čast sestavitelju, lična vnianjost, trpežen papir, razločen tisk in ne pretirana cena pa založnikom. Knjigo priporočamo najtopleje omenjenim krogom. Želimo pa tudi, da si jo omisli vsaka domača učiteljska knjižnica, ker bo učiteljem, ki poučujejo v višjih razredih, pri pripravi za pouk dobro došla.

Dovolimo si le nekatere opazke. Zdi se nam, da zavzemata prvi in drugi del v knjigi neprimerno preveč prostora, ki bi se dal bolje in uspešneje porabiti za druge stvari. Tako je n. pr. poglavje IV. O posojilnicah in hranilnicah (str. 159.) prekratko in tudi o marsičem nejasno in netočno. Želeli bi mesto tega drugo poglavje, ki bi razpravljalo o zadružništvu sploh. V to poglavje bi se dale uvrstiti tudi posojilnice in

*) Gospod Podkrajšek piše trapez-a itd. Navadno pa pišemo in govorimo trapez-a itd. Slednje je tudi pravo. Beseda je grškega izvora. Grški ζ pa nima niti v slovenščini niti v nemščini ekvivalentne pismenke, ker je sestavljena dveh glasov: d in z. Točna transkribcija bi bila torej trapedz-a. Pri govorjenju pa oslabita v prvem sklonu dz v ds in ts, kar odgovarja najbolje slovenskemu glasu c. Transkribcija trapez-a je torej točnejša od trapez-a. Prva obdrži karakteristično komponento zapora, ki je pri d in t isti. Druga pa izpušča isto popolnoma.

hranilnice. Vemo pa dobro, da imajo enake knjige v drugih jezikih prav take hibe, zato je tega ne smemo g. Podkrajšku šteti v zlo. Prepričani pa smo, da se bo socijalna izobrazba vedno bolj širila ter slednjič našla tudi zaslužno mesto v šoli in tozadevnih učnih knjigah.

II.

Učne slike iz zemljepisja Vojvodina Kranjska. Uredil Anton Maier. S tremi zemljevidnimi obriski. V Ljubljani, 1906. Založil Lavoslav Schwentner. Cena broš. 2 K, eleg. vez. 2/50 K.

S to knjigo se je sloveuska metodiška literatura zopet pomnožila. Sodelovali so ljubljanski učitelji gg. Franc Gabršek, Matija Janežič in Franc Marolt ter učiteljice ga. Olga Kobau, gdč. Marija Šerc, m. Hildegarda Leban, s. Eleonora Mantuani in s. Justina Martinčič. Več o tej knjigi izpregovorimo v prih. številki.

Šola in dom. Priobčil Ivan Štrukelj, ljudski učitelj. V samozaložbi. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani, 1906. Cena 12 h.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. Začasno vodstvo dvorazrednice v Polhovem gradu je prevzela učiteljica gdč. Marija Novak, za začasnega učitelja ravnotam je pa imenovan g. Ernest Radovich. Za suplentko v Bušehi vasi je nastavljena gdč. Angela Mandelj. Ker se je gdč. Evgenija Tekavčič odpovedala službi v Mokronogu, pride na njeno mesto gdč. Frančiška Čerov. Izprašani učitejski kandidat g. Ivan Bajde iz Loke pri Zidanem mostu je imenovan za prov. učitelja in voditelja na Branskem Kalu in in tamošnji suplent g. Franc Stupar za suplenta na enorazrednici v Tolčah. Namesto obolelega nadučitelja g. Ludovika Fettiha-Frankheima je prevzel začasno vodstvo ljudske šole v Mokronogu učitelj g. Josip Tratar, za suplentinjo na isti šoli je imenovana gdč. Ana Rakovec iz Ljubljane. Provizorična učiteljica Adela Golob v Planini je imenovana za provizorično nameščena učiteljico v Begunjah pri Cerknici. Učiteljica gdč. Doroteja Dereani pride s Sv. Gore na Vače, kjer je provizorično tudi izprnšana učiteljska kandidatinja gdč. Ana Elsner. Na Sv. Goro je imenovana otroška vrtarica gdč. Justina Grilc z Vač. Na c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji so imenovani definitivnim učiteljem g. Rudolf

Pleskovič, doslej učitelj v Čadramu na Štajerskem, za definitivno učiteljico gdč. Pavla Buh, doslej učiteljica v Sostrem, za provizoričnega učitelja izprašani učiteljski kandidat g. Rajko Novak, za provizorični učiteljici pa gdč. Marija Črček s Štajerskega in izprašana učiteljska kandidatinja gdč. J. Krapš iz Idrije.

Izpiti učne usposobljenosti za obče ljudske in meščanske šole se začno pri c. kr. izpraševalni komisiji v Mariboru v toletnem jesenskem roku dne 5. novembra t. l. ob 8. uri zjutraj. — Po predpisu opremljene prošnje dopusta k tem izpitom naj pridejo predpisanim službenim potom najpozneje do 30. oktobra t. l. k ravnateljstvu c. kr. izpraševalne komisije za obče ljudske in za meščanske šole v Mariboru. — Izpiti učne usposobljenosti na c. kr. ženskem učiteljišču v Gorici se prično dne 5. novembra t. l. ob 8. uri zjutraj. Pravilno opremljene prošnje je vložiti pri ravnateljstvu c. kr. izpraševalne komisije v Gorici do 15. oktobra t. l. — Izpiti učne usposobljenosti na c. kr. učiteljišču v Ljubljani se prično dne 5. novembra t. l. ob 8. uri zjutraj. Pravilno opremljene prošnje je vložiti do 27. oktobra t. l. pri ravnateljstvu c. kr. izpraševalne komisije v Ljubljani.

Imenovanja. Učitelj na zasebni realki v Gradcu g. K. Petrasch je premeščen v Kočevje. — Začasni učitelj na c. kr. vadnici v Ljubljani g. Josip Kostanjevec je imenovan stalnim in g. Viktor Jaklič začasnim vadničnim učiteljem. Z glavnega učitelja na c. kr. učiteljišču v Ljubljani je imenovan g. Martin Sinkovič, doslej profesor na II. drž. gimnaziji v Ljubljani.

Odlikovanje. Na čebelarski razstavi v Ljubnem sta bila odlikovana g. Tomo Kurbus, nadučitelj v Slivnici in gosp. J. Jurančič, potovalni učitelj pri Sv. Antonu v Slov. goricah.

Risarskega tečaja na c. kr. učiteljišču v Ljubljani, so se udeleževali: nadučitelji gg. Anton Likozar, Anton Levstik, Franc Jordan, mestni učitelj g. Ivan Levec, učitelji gg. Ivan Petrič, Franc Čuk, Anton Drašček, Maks Bajc, Albin Stritar, Rudolf Poljanc, Vinko Zaletel, mestna učiteljica gdč. Marija Mehle ter učiteljice ga Marija Levstik, gdč. Jerica Zemljan, Ana Petrovčič, Ana Trost, Mara Bitenc, Marija Straus in šolski sestre Marija Alfonza Franko in Marija Benedikta Zega.

Dopust. Dvamesečni dopust je dobila učiteljica v Bušech vasi gospa Albina Kocjančič. Dopust do novega leta se je dovolil nadučitelju gospodu Ludoviku

Fettich-Frankheimu v Mokro-nogu.

V pokoj je šla učiteljica na c. kr. vadnici v Gorici gdč. Mirka Holzinger pl. Weidich. Na lastno prošnjo se upokoji g. Ferdinand Gaberšček, učitelj v Tolminu. V pokoj je šla gdč. Marija Jurman, c. kr. učiteljica v Idriji. Umrovljen je g. dr. Fran Detela, ravnatelj novomeške gimnazije. Dobil je naslov vladnega svetnika.

Umrli je dne 24. avgusta t. l. v Apatovcu Ivan Lepušič, hrvaški učitelj in pisatelj. — V Toplicah pri Zagorju je dne 16. septembra t. l. umrl ondotni nadučitelj g. Konrad Mally. — Dne 15. septembra t. l. je umrla v Radohovi vasi učiteljica gdč. Hema Zajec. V Stranich pri Konjicah je umrl g. Anton Arzenšek, nadučitelj v pokouju.

Štajersko. Nadučitelju v Jarenini, gospodu Josipu Slekovec je deželni šolski svet štajerski v svoji seji od dne 11. t. m. izrekel povodom njegove vpo-kojitve za dolgoletno izbornu službovanje posebno zahvalo. — V isti seji se je sklenilo ljudsko šolo v Polzeli razširiti od štirirazrednice na petrazrednico. — Prestavljen je definitivni učitelj g. Ivan Kavčič od Sv. Kungote v Remšnik. Definitivna učiteljica gdč. Ida Poglič v Št. Lovrencu je stopila v začasni pokoj.

Drobtine.

„Freie Schule“. Pri nas se navdušujejo za njo socijalni demokratje, liberalci in liberalni učitelji. Na Dunaju jo — podpirajo vrhutega še vsi židje, katerih ondi ni malo. Načrt „svobodne šole“ se je skoval u frاماسonski loži „Pionier“. „Svobodna šola“ se nam po navadi slika kot

nekaj čisto nedolžnega. Aranžerji pripovedujejo, da je društvo čisto nepristransko in da ni proti veri. A na časih društva na Dunaju in drugod prodajajo pamflete: „Beichte des Papstes Alexander“, „Christentum und Sozialdemokratie“, „Volkschule oder Pfaffenschule“ i. dr. 18. septembra

je imela „Freie Schule“ shod v Sofijinih dvoranah“. Glavni kontingent na shodu so dali socijalni demokratje seveda kot „delavska“ stranka. Glavni govornik je bil liberallec dr. Ofner in ta je dejal dobesedno: „Die ‚Freie Schule‘ ist nicht bloss gegen die katholische Kirche, sondern sie ist gegen jede Konfession, jede Religion und Klerisei“. Apeliral je na socialno demokracijo, da podpira stremljenje „svobodne šole“. Napram društvu „Freie Schule“ ne smemo držati rok križem.

Slavlje katoliških učiteljev. Leta 1879 so belgijski liberalci vpeljali neutralni t. j. brezverski pouk v šolah. To je bil prvi čin belgijskih framonov Piet van Humbech, Bara in drugov, ko so prišli do vlade, dasi so imeli le majhno večino v zbornici. Belgijski katoličani niso hoteli ničesar vedeti o brezverski šoli. Lotili so se takoj dela in so z radovoljnimi darovi katolikov ustanovili celo v najmanjših vaseh poleg državnih šol katoliške šole. V mnogih krajih Flandrije in Brabanta so stale državne t. j. „neutralne“ šole popolnoma prazne in državni učitelji so bili plačani, če prav niso poučevali. Katoliške šole je kajpada liberalna vlada na vse načine ovirala. Tedaj, ko je belgijska vlada vpeljala „neutralno“ šolo, je tisti hip nad 2000 značajnih, katoliških učiteljev izstopilo iz državne službe, ker jim vest in živo katoliško prepričanje ni dovolilo poučevati v neutralni t. j. brezverski šoli. Dasi so imeli v državni službi boljšo plačo in zagotovljeno pokojnino, dasi bi imeli v državni službi tudi manj dela in manj preganjanja, vendar zaradi časnega dobička niso hoteli žrtvovati svojega verskega prepričanja. Ponudili so se katoliškemu ljudstvu in sprejeli vodstvo in pouk katoliških šol. Ravno brezverska šola je vzbudila pri katoliških Belgijcih tako nevoljo, da so čez nekaj let pomedli z liberalno vlado.

Od tistih 2000 katoliških učiteljev jih je pri življenju še kakih 800. Ti so imeli 24. septembra shod v Mechelnu in vsa katoliška Belgija jih je proslavila in jim skazala svoje spoštovanje in odlikovanje. Prejšnji dan je bila v velikanski Rombont cerkvi slovesna sv. maša s zahvalno pesnijo. Nato se je vršilo slovesno slavnostno zborovanje pri katerem so vsem učiteljem izročili papežev častni križec „pro ecclesia et Pontifice“. Senator Braun, poslanci Helleputte, Levre, Verhagen so slavili pogum vrljih katoliških učiteljev. Zvečer je bil slavnosten komerz. Za stroške vse prireditve so nabirali katoliški listi. Uredništvo lista „Patriote“ je samo nabralo 25.000 frankov. Z preostalim denarjem bodo ustanovili več koristnih naprav za učiteljstvo.

Proti „svobodni šoli“. Praški kardinal knezonadškof Skrbensky je izdal proti „Svobodni šoli“ pastirsko pismo, ki naglaša: Nasprotniki groze katoliški cerkvi in veri v Avstriji. Delujejo na to, da odpravijo krščanski nauk iz šol, ki ima sedaj svojo določeno, dasi majhno učno dobo. Pristaši „Svobodne šole“ pa nameravajo sploh odpraviti krščanski nauk iz šol, da postane šola brezverska. Pravijo da hočejo iz šol izključiti le klerikalce. A njihova trditev je zvita, ker kdo so klerikalci v šoli. To so duhovniki, ki poučujejo otroke v verskih zadevah. Katoliški starši morajo nastopiti proti vsakemu napadu v tej smeri, ker pod „Svobodno šolo“ se skriva društvo, ki ima namen, da emancipira šolo od vere. Žalostno je, da so člani „Svobodne šole“ tudi osebe, ki bi morali biti temelji drin družbe. Pravijo, da hočejo vzgojiti nov rod, neodvisen od cerkve. Tak rod bi bil podvržen strastem, bil bi žrtev zapeljivcev. Pomenjal bi razpad cerkve in države. Nadškof kardinal nadalje zapoveduje vernikom, naj ne pristopijo „Svo-

bodni šoli“ in ne podpišejo nobene prošnje društva. Priporoča vernikom končno, naj čitajo le knjige in časopise, ki priporočajo krščansko vzgojo otrok, udclezujejo se le shodov, ki razširjajo krščanski duh in naj volijo le kandidate, ki zastopajo krščanska načela. Otroci naj se pridno pošiljajo v cerkve in naj se jim daje doma lep zgled.

Vaške knjižnice. V Nemčiji so pred kakimi desetimi leti začeli ustanavljati po vaseh knjižnice, ki naj služijo preprostem kmečkemu ljudstvu v pouk in zabavo. Pred kakimi desetimi leti je bilo komaj tisoč teh vaških knjižnic, dandanes jih že cenijo na pet do šest tisoč. Zadnja leta se je začela tudi država zanimati za te knjižnice, za katere izda vsako leto okoli 70.000 kron podpore. Žal, da se posebno vsiljujejo te nemške knjižnice poljskim vsem, ker hočejo tudi na ta način pripomoči k ponemčenju Poljakov.

Stolica za madjarski jezik na beligranskem vseučilišču. „Budapesti Hirlapu“ poročajo iz Beligrada, da na merava srbska učna uprava ustanoviti na beligranskem vseučilišču stolico za madjarski jezik.

Katoliško izposojevalno knjižnico je osnovalo društvo „Vlast“ v Pragi. Kdor jemlje knjige, založi 1 do 2 K. Odškodnina se plačuje samo za vezano, in sicer pri knjigi do 500 strani po 2 vin., pri knjigi do 1000 strani po 4 vinarje.

Vsprejemni izpiti na goriškem ženskem učiteljskišču. Na slovenskem oddelku je delalo izpit 95 učenk, na italijanskem pa 68. Vsprejetih pa je bilo na vsakem oddelku po 42 učenk.

Zaradi pomanjkanja prostora je bilo zavrženih 21. slovenskih učenk, ki so sicer napravile izpit z dobrim uspehom.

Pravo in varstvo otroka s posebnim ozirom na šolsko mladino.

To je bil predmet razpravi, ki se je obravnavala 11. avgusta t. l. pri učiteljski konferenci v Mozirju. Koncem razprave so bile sprejete sledeče teze: 1) Učiteljevo delovanje izven šole bodi posvečeno v prvi vrsti osiroteli mladini; skrb za sirote in njih odgojo bodi vsakemu učitelju najplemenitejše dolžnost. 2) Da bo učiteljem mogoče to dolžnost, uspešnejše izvrševati, je treba delati na to, da bodo učitelji voljeni po vseh naših občinah v sirotinjske odbore. 3) Ako pupilarna oblast postavi učitelja kaki siroti za varuha, naj si dotičnik prizadeva, svojo varuško dolžnost natančno in vzorno izvrševati. 4) Vsak šolski voditelj naj naznani sirotinjskemu odboru, če je kateri njegovih učencev ali učenk osirotel ter naj po možnosti predlaga primernega varuha. 5) Učitelj naj dela na to, da se zaniknim staršem, ako vsa svarila ne pomagajo, otrok postavnim potom odvzame ter izroči v varstvo sirotinjskega odbora, ki naj mu preskrbi tudi primernega varuha, ki bode skrbel za dobro odgojo otrokovo.

Pomanjkanje prostora v šolah. Naučno ministrstvo je izdalo odlok, da bi se odpomagalo pomanjkanju prostora v šolah, ki se pojavlja ob začetku šolskega leta v katorem se z ozirom na izjave najvišjega zdravstvenega sveta priporoča naprava prenosnih paviljonov, kakoršni so pri sanitetstvu že v rabi. Naprava takih paviljonov bi bila zlasti tam umestna, kjer je šola v takem poslopju, kateremu je nemogoče kaj prizidati, ali kjer se gre za napravo telovadnic, nadaljevalnih šol i. t. d.

Učiteljska stanovanja na Bavar-skem morajo biti urejena po zakonitem predpisu z dné 25. marca 1906. Stanovanje šolskega voditelja v kraju, kjer je manj nego 2500 prebivalcev, mora imeti štiri sobe, ki se dado kuriti, celotna

površina pa mora znašati 75 do 85 m². V kuhinji, ki imej 12 do 16 m², bodi kamin za odvajanje pare. Soba za služkinjo mora imeti 8 do 10 m², predsoba 5 do 7 m². Končno mora imeti stanovanje jedilno shrambo, klet, drvarnico in pralnico v površini 20 do 25 m².

Dobrotnik srbske mladine. V Zadru umrli srbski bogataš Todor Kašimoč je v svoji oporoki določil 80.000 K za vzgojo srbske mladine iz Hercegovine.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani glede pokojnine svojih svetnih učiteljev in učiteljic izdala sledeče določbe:

§ 1.

Stalno nameščeni učitelji(ce) in otroške vrtnarice imajo pravico do pokojnine, katera znaša po desetih brez pretrga prebitih službenih letih štirideset odstotkov; za vsako nadaljno službeno leto pa po dva odstotka zadnje v pokojnino vštene plače. Po službeni dobi štiridesetih let jim gre torej kot pokojnina polna vštene plača. Vendar se pa pokojnina učitelja(ice) ali otroške vrtnarice ne sme odmerjati nižje kakor s petdeset odstotki zadnje vštene plače.

Kadar se službena doba preračunja, se deli leta, ako presegajo šest mesecev, računijo za polno službeno leto.

V pokojnino je števna ona redna letna plača, katero je užival dotičnik neposredno tisti čas, predno je bil upokojen.

Starostne doklade i opravilne doklade šolskih voditeljev je pri upokojenju všteti v redno letno plačo.

§ 2.

Z učitelji(cami) in otroškimi vrtnaricami, ki postanejo za službo nesposobni(e) po bolezni ali po telesni poškodbi, katere niso povzročili(e) sami(e) nalašč, se ravna, če tudi niso doslužili(e)

deset let, pač pa vsaj pet službenih let tako, kakor bi bili(e) res prebili(e) deset službenih let.

§ 3.

Učiteljske osebe, ki izstopijo prostovoljno iz družbine službe, ali pa so po disciplinarnem potu dejane iz službe, izgubijo pravico do pokojnine in do preskrbninskih užitkov kateregakoli imena. Tudi nimajo pravice do povrnitve prispevkov, ki so jih že vplačali v preskrbninski zavod.

Za prostovoljno odpoved se smatra tudi, ako se učiteljica ali otroška vrtnarica omoži.

§ 4.

Oni, ki so dovršili 60. leto starosti in 35. službeno leto, morejo na svojo prošnjo biti upokojeni tudi brez dokaza nesposobnosti za službo, ki ga je sicer treba.

§ 5.

Vdove in sirote učiteljev imajo pravico do preskrbnine le takrat, kadar bi bil umrli soprog, oziroma oče sam imel pravico do pokojnine.

Če je umrli soprog izpolnil že deseto vštveno službeno leto, se odmeri vdovska preskrbuina s 40/0 zadnjih v pokojnino vštvenih moževih prejemkov.

Vsota vdovske preskrbnine in vzgojevalnih doneskov (§ 8) pa ne sme presegati soprogove pokojnine.

§ 6.

Če se je zakon sklenil še le v pokouju, ali če je bila zakonska združba pred soprogo smrtjo vsled krivde soproge sodnijsko ločena, vdova nima pravice do pokojnine.

§ 7.

Ako se vdova zopet omoži, izgubi pravico do nadaljnega izplačila pokojnine.

§ 8.

Zakonskim ali s kasneje sklenjenim zakonom pozakonjenim otrokom učitelja

gre vdovi, ako ima pravico do zaporedoma tekoče preskrbnine, vzgojevalni donesek.

Odmerja se v višini ene petine vdovske pokojnine za vsakega nepreskrbljenega, v njeni oskrbi stoječega otroka do dovršenega 20. leta življenja ali pa do njegove poprejšnje preskrbe.

Vendar pa ne sme vsota vseh vzgojevalnih doneskov presegati zneska vdovske preskrbnine.

§ 9.

Sirote brez očeta in matere, ali njim enake sirote imajo, če so nepreskrbljene ter niso dovršile 20. leta življenja, pravico do sirotinske preskrbnine, v skupnem znesku polovice one vdovske preskrbnine, katero je prejela njih mati ali mačeha, ali katera bi ji šla po § 5

Ako bi pa vsota normalnih vzgojevalnih doneskov po § 8. presegala znesek sirotinske preskrbnine, je večji znesek nakazati kot doklada k sirotinski preskrbnini po glavah. To pa tako, da vsakokrat, ko kak otrok izgubi pravico do prejemanja, odpade znesek nanj pripadajočega vzgojevalnega doneska in to dotlej, dokler oni večji znesek ne izgine popolnoma, ter ostane samo polni znesek sirotinske preskrbnine.

Sirotinska preskrbnina z dokladami vred ne sme v nobenem slučaju presegati višine vdovske preskrbnine, katera jej gre po § 5.

§ 10.

Ako učitelj ob svoji smrti še ni dopolnil deset, vendar pa vsaj pet številnih službenih let, dobé njegova vdova ali njegove nepreskrbljene sirote do 20. leta enkratno odpravnino.

Ta odpravnina znaša polovico zadnjih v pokojnino všteth letnih službenih prejemkov umrlega.

§ 12.

Vsi uslužbenici, ki se stalno nastavijo, morajo vplačati prvo leto v preskrbninski zaklad 100/0 od svoje prve za pokojnino všteth plače, in prav toliko odstotkov vplačajo tudi tisto leto, ko se jim zboljšajo v pokojnino všteth prejemki od dotičnega poviška.

Vrhtega plačujejo še vsako leto 30/0 od svojih letnih za pokojnino všteth prejemkov — le v onem letu ne, ko se jim odtegujejo 100/0 od prve za pokojnino všteth plače.

§ 13.

Družba nalaga v preskrbninski zaklad prav iste prispevke, kakor jih vplača posamezni upravičenec.

§ 14.

Prispevki v zmislu § 12. se odtegujejo v mesečnih obrokih. Prispevki v zmislu § 13. se vplačujejo v polletnih naknadnih obrokih.

§ 16.

Slednjič se določa:

1. Učitelj(ica) se sme nastaviti definitivno, ko dokaže, da je napravil(a) usposobljenostni izpit; otroška vrtarica pa more postati definitivna po enoletnem zadovoljivem službovanju.

2. Za definitivno učno moč se more nastaviti le oni(a), ki še ni dopolnil(a) 40. leta starosti.

3. Iz predstojećih določil izvirajoče pravice vdov in sirot po kakem družbinem učitelju se ne prikrajšajo, akopram bi bil sam povzročil svojo smrt.

4. Ta določila sme izpremeniti družbino vodstvo; a vsled takih izprememb se ne smejo kratiti pridobljene pravice.

§ 17.

V vseh spornih vprašanjih odloča neprizivno razsodišče, katero se sestavi tako, da voli vsaka stranka enega razsodnika,

ta dva razsodnika pa tretjega kot načelnika,

§ 18.

Ako bi družba prenehala, jamči ona za dolžno preskrbnino le s pokojninskim zakladom, (§ 11.) oziroma s svojim glavnim premoženjem.

§ 19.

Ta določila stopijo v veljavo z dnem 1. januarja 1906. leta.

Francosko šolstvo se vedno čez mero hvali. Zlasti pristašem „svobodne šole“ so šole na Francoskem svetel vzor. A pogled na sedanje šolske razmere drugače uči. Pravijo, da je na Francoskem le dva odstotka analfabetov; učiteljev štejejo 100.000, učencev pa 4.000.000. Te številke so prav lepe — na papirju, a dejansko je drugače. Po najnovjšem štetju je v Parizu 60.000 otrok brez pouka, ker v šolah ne dobe nikjer prostora. V predmestjih štejejo razredi po 60, 80, 100 in celo 120 učencev. Po pravici se moramo prašati: kaj naj stori učitelj s 120 učenci v sobi? Kje na vsem svetu se dobe še taki razredi? Zato se ni čuditi, da so tudi učni uspehi tem razmeram primerni. Za izgled nekaj iz odgovorov rekrutov. Vprašanje: Kdo je bila Ivana d' Arc? Odgovor: Velik bojevnik v kolonijah. Vprašanje: Kdo je bil Napoleon I.? Odgovor: Egiptovski general, ki se je zmagovito vojskoval v orijentu. — Urednik časnika „Echo de Paris“ je dobesedno prepisal iz zvezkov dobrih učencev, ki mu jih je dal na razpolago nek šolski nadzornik sledeče sestavke: Boji pri Waterloo in Sedan in njih posledice za Francijo. Prvi sestavek: Boj pri Waterloo je vladal Napoleon III. in je imel za ženo princezino Evgenijo. Ni je mogel več vladati in to je bila velika nesreča. Vidimo rusko vojsko pri Wagramu, katero je vodil maršal Mac Mahon. Mac Mahon je dobil bitko pri

Bazainu. Vojska pri Sedanu je bila nesrečna; ondi je umrl Turenne. — Drugi sestavek: Po porazu pri Waterloo je šel Ludovik XVIII. na Francosko in si je privzel tri druge ministre: Kazimir Perier, Thiers, Guizot. Kardinal Fleury je izboljšal razmere s svojo modrostjo. Ludovik XVIII. je postal cesar z imenom Napoleon III. V vojski zoper Angleže je izgubil mnogo vojakov, ki so v noči 4. avgusta zmrznili ob prehodu čez prelaz Sv. Bernarda. Slednjič se je moral vdati z 8000 možmi. To se mu je zdelo smešno, ker ni bil tega navajen. Toda, ko se je zgodilo, je moral potrpeti i. t. d. Vidi se, da so ti sestavki posamezni odlomki iz raznih beril, ki so se jih učenci morali na pamet učiti, a jih niso razumeli in so se v njih spominu strnili v neko čudno zmes.

Dunajsko društvo katehetov je poslalo knezonadškofijskemu ordinarijatu sledečo vlogo: Pričenši s šolskim letom 1906/7 je stopil v veljavo novi šolski in učni red. Ta red ima mnogo določb ki so kvarljive duhovščini in njenemu delovanju v šoli, tako § 143, ki določa, da je veroučitelj dolžan udeleževati se konferenc, tako § 135, ki pravi, da mora cerkvena oblast urejevati učni načrt glede veronauka, in slednjič § 134, ki šolskemu voditelju ne priznava le pravice, temuč mu celo nalaga dolžnost, „da večkrat obiskuje učne ure vseh na šoli delujočih učnih moči.“ S tem je katehet ali župnik podvržen nadzorstvu šolskega voditelja, kar ne nasprotuje le cerkvenemu pravu, ampak tudi nižjeavstrijskemu deželnemu zakonu. Ker je bil ves trud duhovščine, da se doseže izprememba ali vsaj sprejemljiva razlaga teh neznosnih odlokov, zaman, duhovščina pa ima vsekako pravico, ustavljati se novemu šolskemu in učnemu redu, kar se tazvidi zlasti iz tega, ker je tudi konferenca avstrijskih

škofov proti njim ugovarjala, zato so zdaj konflikti in rekurzi neizogibni. Dunajsko društvo katehetov se zato obrača na visokočastiti knezonadškofijski ordinarijat s ponižno, a nujno prošnjo, da poda duhovščini natančna navodila glede na določbe novega šolskega in učnega reda in da ji zagotovi, v kolikor deluje v sobi, varstvo in pomoč.

Šolstvo v tržaški okolici. „Edinost“ objavlja o šolskih razmerah v tržaški okolici sledeče podatke. Po uradni statistiki je bilo stanje ljudskih šol v tržaški okolici takole: V teku l. 1905/06 se je vpisalo v te šole 3978 otrok, in sicer 3209 v slovenske oddelke in 769 v italijanske. Od teh je obiskovalo vsakdanjo šolo na slovenskih oddelkih 2786 otrok, na italijanskih 736; v slovenski nadaljevalni tečaj je hodilo 423 otrok, v italijanski 33. Šol je bilo deset, med temi tri z italijanskimi oddelki. Od teh šol štejemo štiri petrazrednice, štiri štirirazrednice, po eno trirazredno in eno dvo-razredno šolo. Učiteljskih oseb je skupno poučevalo 71, od teh 32 moških in 39 ženskih, 45 definitivnih in 26 provizoričnih. Slovenskih učnih oseb je bilo 58, italijanskih 13. Šolskih sob, v katerih se je poučevalo, je bilo 63, od teh 51 odmerjenih slovenskim šolam. Navzlic tem, navidez ugodnim razmeram, dokazuje statistika naraščaj italijanskega življa v zadnjih letih. Vpisalo se je šolskih otrok

otrok, obiskujočih ital. oddelke, precej naglo poskočilo. Skok je posebno občutljiv od leta 1902/03 in do l. 1903/04. Slovenske šole so pridobile tedaj 56 učencev, italijanske pa 120, t. j. več nego dvakraten prirastek na slovenskih šolah. Od l. 1900/01 do 1905/06 iznaša skupni prirastek 511, od katerega prihaja 348 na slovenske in 163 na italijanske šole v okolici. V odstotkih bi se skupni prirastek dal izraziti približno z 12·8%. Prirastek na ital. šolah iznaša okoli 21·2% na slov. pa samo 10·8%. Torej smo glede slov. šol pod naravnim prirastkom. In to je žalostno! Kaj je temu vzrok? Narodna brezbriznost, pritisk raznih faktorjev, beda prebivalstva, gospodarske razmere.

Jugoslovanska učiteljska vzajemnost. Na shodu srbskega učiteljstva v Belgradu, dne 20. avgusta, je bila sprejeta sledeča resolucija:

Učitelji Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari, ki prisostvujejo I. srbskemu učiteljskemu kongresu, enodušno izrekajo željo, da bi se učvrstilo in organizovalo moralno edinstvo med južnoslovanskim učiteljstvom. Zategadelj pozivljajo vse navzoče, da razmišljajo, kako bi se ta ideja popularizirala, in pozivljajo začasni odbor, ki je vodil to posvetovanje, naj ukrene, da se leta 1907 ob velikih počitnicah skliče prvi južnoslovanski učiteljski sestanek, ki naj to idejo realizuje.

Ženske na nemških vseučiliščih. Na sedmih nemških vseučiliščih, kjer študirajo tudi ženske, je bilo v pretečenem semestru vpisanih 211 žensk, dočim jih je bilo lani 140. Enakopravne z moškimi so ženske le na vseučilišču v Lipskem. Večina jih študira medicino, namreč 108; filozofijo je študiralo 66, matematiko in naravoslovje 22, državno znano- nost 10, pravosodstvo 4, zobozdravništvo

let	v slov. odd.	v ital. odd.	skupno
1900/01	2861	606	3467
1901/02	2829	602	3431
1902/03	2904	513	3517
1903/04	2960	733	3693
1904/05	3046	778	3824
1905/06	3209	769	3978

Te številke govore jasno, da je število učencev v slovenskem oddelku sorazmerno raslo do lanskega leta, a kako je število

1. Razen teh je poslušalo še vseučilšna predavanja 1268 žensk kot hospitantinje.

Najmanjša šola na Nemškem je ljudska šola na gradu Schaumburg, ki že več let ni imela več kot po štiri učence, sedaj pa ima celo samo enega. Seveda ni treba za šolo skrbeti vladi, temveč velja zanjo posebna ustanova. Ko se je leta 1848. naselil na gradu avstrijski nadvojvoda Štefan, je ustanovil za otroke svojih dvornih uslužbencev posebno šolo in obenem določil, da morajo vsi njegovi nasledniki skrbeti za zdrževanje javne ljudske šole. Sedaj imajo grad knezi Waldeck, ki imajo na gradu le malo osebja, tako da je le en šoloobvezen otrok. Vkljub temu pa se učitelju ni treba bati za svojo službo, ker je nameščen dosmrtno, ako tudi bi ne imel nobenega učenca.

Državni zakon v ljudskih šolah z najvažnejšimi izvršitvenimi predpisi. Po posredovanju državnega poslanca dr. Ploja je izšel ta zakon tudi v slovenskem jeziku; na kar opozarjamo učiteljstvo in krajne šolske svete.

Proti kajenju. Na Angleškem pripravljajo zakon, ki bo strogo zabranjeval otrokom kajenje. Deček pod 16 letom, ki ga bodo zalotili, da kadi ali da ima pri sebi tobak, bo moral plačati 40 šilingov kazni. Tudi prodajalci, ki prodajajo otrokom tobak, bodo kaznovani z isto globo. Če bi prodajali tobak večkrat, se kazni zviša do 100 kron. Komisija, ki se peča s tem vprašanjem, je mnenja, da kajenje privede moške do pijančevanja, ki je zopet vzrok nesreč in hudodelstev. — Tak zakon bi bil potreben tudi v Avstriji.

Tečaj za čebelarje. Na vseučilišču v Erlangu na Nemškem je imel letos profesor zoologije, Fleischmann, svoj

četrti tečaj za čebelarstvo. Kurza se je udeležilo 38 slušateljev. Tečaj je trajal 8 dni.

Mednarodni kongres za narodno izobrazbo je zboroval v Milanu od 15. do 19. septembra t. l. Na tem shodu so razpravljali v treh oddelkih o šolskih vprašanjih, in sicer: v I. oddelku o ljudskih šolah, v II. oddelku o nadaljevalnih šolah in v III. oddelku o naobraževanju naroda. — Referent o ljudski šoli, prof. Fris, je govoril o postanku ljudske šole, v novi dobi in nje socijalni nalogi v moderni demokraciji za umstveno in moralno izobrazbo mladine. Da ta svoj namen dožene, mora biti ljudska šola obvezna, brezplačna in posvetna. (Seveda si je mislil učeni profesor pod tem imenom brezversko šolo. Op. ur.) Ljudskim šolam naj bi bile še kot organsko izpopolnilo pridodane nadaljevalne šole in drugi zavodi za naobraževanje naroda. — Profesor na češkem vseučilišču v Pragi, dr. Drtina, je govoril o pomenu reformacije za razvoj ljudske šole (ki je imela pa za šolstvo le slabe posledice. Op. ur.) Razložil je idejo ljudske šole, kakor sta jo izrazila in določila Komen-sky in Pestalozzi; poudarjal je posebno, in v tem mu je ves zbor enoglasno pritrdjeval, da ni dovolj, če je ljudska šola obvezna, brezplačna in posvetna, ampak da sme na ljudski šoli biti dovoljen kot učni jezik samo materni jezik šolskih otrok in noben drug. Poudarjal je pravico narodnih manjšin do šol v svojem jeziku povsod, kjerkoli živi po več narodnosti skupaj v enem mestu ali v eni deželi.

O srbskem šolstvu se je obširno razpravljalo na 1. kongresu srbskega učiteljstva dne 19. in 20. avgusta v Belgradu.

G. Mih. Stanojević je čital referat o stanju osnovnih šol v Srbiji. Najprej govori o zgodovini postanka osnovnih

šol. Pismenih je bilo leta 1900 423.000, a sedaj jih je po najnovejši statistiki 650.000. Dijakov je bilo v preteklem letu 170.000, šolanje enega dijaka pa stane vsa štiri leta 36 dinarov. Dalje govori o delovanju učiteljstva v srbskih narodnih društvih. Koncem govora želi, da ustvari učiteljstvo s pospeševanjem prosvete narodi čim lepšo bodočnost. „Živel srbski narod!“

G. D. Popović iz Karlovca, je prečital referat o stanju srbskih osnovnih šol na Hrvaškem in Ogrskem. Govoril je o zgodovini razvitka srbske osnovne šole in oblastih, ki nasprotujejo srbskim osnovnim šolam. Pravi, da so razmere za učiteljstvo in prosveto vrlo težke, a vendar se nadeja, da bo bolje. Sedaj smo na pragu svobode.

G. Vojslav Borić iz Sarajeva je čital referat o srbskih šolah v Bosni in Hercegovini. Kongres prosi, naj mu oprost, ker ne more povedati vsega, kar bi bilo treba, da pove. Pred okupacijo, pravi, smo imeli 94 osnovnih šol, bogoslovje v Banja Luki, realko in višjo deklškiško šolo, a sedaj je vsega skupaj 76 srbskih osnovnih šol in deklškiška šola. Bogoslovje je v vladnih rokah. Govori o prvih idealnih učiteljih v Bosni: o V. Pelagiću, Stevi Petranoviću, Margetiću. A Tuškaloviću, Nikatinoviću i dr. Pred okupacijo smo imeli tudi potujoče učitelje, ki jih danes ni. Iz osnovnih šol so izključili srbsko zgodovino in vse knjige iz Srbije, ki so jih od tam pred okupacijo prejemale zastonj. Razpravlja o težkem položaju učiteljstva. Konča z zagotovilom, da bodo srbski učitelji v Bosni in Hercegovini vztrajali v borbi.

G. S. Samarić iz Pljevalja je prečital referat o stanju srbskih šol v Stari Srbiji in Macedoniji. Tam je 251 šol in 10.000 mladine. Mi smo, pravi, tamkaj faktor, ki mora vsak z njim računati.

Ker niso došli referenti za Črno goro in Dalmacijo, je prečital njih referate g. Jovanović.

Šolski zdravniki v Avstriji. V naučnem ministrstvu so izdali predpise za vpeljavo šolskih zdravnikov. Ti zdravniki bodo imeli nalogo, med letom šolsko mladino preiskati in se prepričati o njenem zdravstvenem stanju. Istotako bodo odločali ob vstopu v šolo pri učencih in učenkah, če jih treba oprostiti telovadbe, petja in ročnih del. Šolski zdravnik bo imel od vsakega razreda 40 K honorarja. Tako bo odstranjeno mnogo bolezni, ki se vkoreninijo v šolskih letih, kakor kratkovidnost, sključenost itd.

Nemški šoli v Škedenju pri Trstu poje delilo naučno ministrstvo pravico avnosti. Proti tem bi ne imeli nič, akoj bi minister dr. Marchet imel toliko pravičnosti, da naposled tudi našim zahtevam po slovenski šoli v Trstu vstreže. Borimo se za slovensko šolo že 25 let in še vedno zastonj, kar imamo, plačati si moramo sami, ker edina slovenska šola v mestu je šola družbe sv. Cirila in Metoda. Čas bi bil, da bi tudi Slovencem začeli deliti pravice, katere jim gredo.

Liberalni birokratizem in šolstvo. Kakor znano je učno ministrstvo razveljavilo izvršilno naredbo češkega deželnega šolskega leta, ki ukazuje pod kaznijo da se otroci udeležujejo bogoslužnih vaj. To je storil liberalni učni min. Marchet, ki je uedavno tožil, kako težavno je danes stališče za svobodomiselnega učnega ministra v Avstriji. Zdaj se pa sliši, da hoče učno ministrstvo vprašati vse deželne šolske svete, kaj oni sodijo o verskih vajah otrok, in potem bo izdalo enoten odlok za celo državo.

Učitelj Alojzij Dreo v Dobrlivasi je prejel častno svetinjo kot znamenje in priznanje njegovega 40 letnega zvestega službovanja.

Naša šolska mizerija. Goriški listi poročajo. Na pouku v mestni šoli v ulici Kandler se je dogodilo te dni, da je učitelj v III. razredu a, izpraševal učence, kako da govore doma: slovenski ali laški. Na raznih odgovorih in prigovorih je velel, naj oni, ki doma govore slovenski izstopijo iz klopi. In čujte: v klopih je obsedela le — manjšina, a še mej temi, ki so ostali v klopih, je bil marsikak strahopeten Slovenec

Potem pa je g. učitelj izustil nekaj pametnega Meneč, da so mestne šole za Italijane, je grajal otroke slovenskih staršev, zakaj da ne zahajajo v okoličanske šole!! Enega učenca je naravnost apostrofiral, zakaj da ne zahaja v šolo pri sv. Ivanu?!

— **44 let stari gimnazijec.** V VII. gimnazijski razred v Novem mestu je vstopil kot redni dijak umirovljeni orožniški postajevodja gospod Anton Bratkovič ki je sedaj star 44 let

— **Večerne kurze s slovenskim učnim jezikom** upeljejo tudi v okoliških šolah tržaških. Ta predlog dr. Rybača je je bil v mestnem zboru enoglasno sprejet.

Nemška predavanja bodo prirejali profesorji graškega vseučilišča v Trstu v Schillervereinu.

Hrvaški šolski muzej, kjer je shranjenih toliko dragocenih predmetov iz preteklosti hrvaškega šolstva, je sedaj razširjen in zavzema vse I. nadstropje „Učiteljskega doma“ v Zagrebu. Muzej je uredil kustos g. Josip Medved Hrvaško učiteljstvo je lahko ponosno na svoj muzej ki se da primerjati z naj večjimi in najbogatejšimi šolskimi muzeji

Nemška tehnika v Pragi obhaja prihodnji mesec stoletnico svojega obstoja. Praznovali bodo ta jubilej z raznimi slavnostmi.

Učiteljska deputacija iz Bosne odpotuje 15. t. m. na Dunaj, da finančnemu ministru Burianu in eventuelno še cesarju predloži svoje zahteve glede izboljšanja učiteljskih plač.

Spoštujte svoj materin jezik. Belgija je ena najbolj naprednih dežel; a napredek je tam večinoma v rokah Francozov, nizozemski nemški narod pa je narod delavcev in malih obrtnikov. Vsled tega se v javnosti zatira in zaničuje nizozemski nemški jezik. Belgijski škofje so zdaj izdali naročilo, ki naj za cerkev in duhovščino to vprašanje uredi; to naročilo pravi:

„Nekateri mislijo, da se v Belgiji sme vlamski (nemški) jezik zanemarjati; mislijo, da sme olikan človek zaničevati narodnost, h kateri pripada polovica ljudstva. To je protikrščansko, protisocialno.

Protikrščansko je: ali nismo vsi bratje v Jezusu Kristusu, ali naj nas ne nagiba bratska ljubezen, da želimo bližnjemu tisto dobro, ki ga hočemo tudi zase imeti. In ni li jezik ljudstvu — za vero — najdragocenejši zaklad?

Protisocialno je: ljudstvo: delavci, mali obrtniki nimajo časa, priučiti se francoskega jezika, ki ga govori gospoda. Zato so gospodje dolžni, učiti se ljudskega jezika, da se ljudstvu približajo. Kdor hoče otroka vzgojiti, mora k otroku pristopiti, da ga povzdigne. Zakaj se ljudstvu brani napredek v znanstvu, v umetnosti v višji verski izobrazbi? Le iz predsodkov prihaja zaničevanje vlamkega jezika.

Recimo mesto „vlamski“ „slovenski“ in povzemimo iz teh naročil nauk, da kdor zaničuje materni jezik, deluje proti krščanstvu in proti narodnemu socialnemu blagostanju.

Nadškof Stablewski za poljski jezik. V nedeljo je bila po vseh cerkvah

nadškofije gnezenske prečitana okrožnica nadškofa Stabilewskega, v kateri nadškof odločno naglaša, da je le oni verski pouk uspešen in primeren, ki ga otroci uživajo v materinem jeziku.

Ljudska izobrazba na Nemškem.

Prvo javno čitalnico v Berlinu je obiskalo v preteklem poslovnem letu 95.768 oseb, od teh jih pride na nedelje 14.376. Povprečno jih je prišlo na dan 267, na nedelje 293 v čitalnico. — Berlinska javna knjižnica in čitalnica je končala svoje šesto poslovno leto. Obiskalo jo je 136.573 oseb, za širitisoč več nego lani. Izposojenih je bilo 82.866 knjig. Izmed čitateljev jih je pripadalo dobro polovico obrtniškemu stanu.

Hrvatska družba sv. Cirila in Metoda, ki vzdržuje povečini šole v Istri, je imela zadnja leta 65.490 K 52 h dohodkov in 47.537 K 96 h izdatkov, čistega dobička je bilo 17.952 K 56 h. Družba vzdržuje 12 enorazrednih, 3 dvorazredne in 1 štirirazredno šolo.

Nagrobnice. Zbirka napevov, ki se pojejo ob pogrebih in drugih enakih svečanostih. G. Fran Marolt, učitelj v Ljubljani, je zbral v tej zbirki 26 priznanih najlepših moških zborov: 14 slovenskih, 5 hrvatskih, 3 češke in 2 nemška, seveda s slovenskim besedilom, oziroma pri dveh zborih z latinskim. Zbori so tiskani v partituri. Tisk je lep, lahko čitljiv. Oblika knjižice je prav lična. — Kdor je sam pevovodja ali pevec, bo vedel, koliko sitnosti ima s petjem ob takih prilikah, za kakršne je namenjena ta zbirka. Vedno in vedno isti „Blagor mu“ in „Nad zvezdami“, in k večjemu še kaka „Jamica tiha“, drugega sploh ni nikjer dobiti. Tej resni potrebi je s to zbirki odpomagano: tu je dovolj izbire. Zbirko priporočamo vsem pevskim zborom in zborovodjem. Cena ji je zelo zmerna, stane namreč samo 1 K 40 vin.

Naroča se pri založniku samem. Naslov: Fran Marolt, učitelj v Ljubljani.

Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani

175. vodstvena seja se je vršila v društvenih prostorih „Narodnega doma“. Začetek ob 3 uri pop. 20. septembra 1906. Navzočni: Tomo Zupan (prvomestnik), dr. Karel vitez Bleiweis-Trsteniški, Fran Črnagoj, Aleksander Hudovernik (blagajnik), dr. Ivan Merhar, Luka Svetec (namestni prvomestnik), Anton Svetec, dr. Ivan Svetina, Ivan Šubic, dr. Pavel Turner ter Ivan Vrhovnik. Izmed nadzornišva je bil navzoč dr. Fran Ilešič. V smislu § 18 družbenih pravil sta se udeležila seje tudi zastopnika moške podružnice na Greti pri Trstu: Fran Godnik in Josip Katalan. — Prvomestnik je otvoril sejo ter pozdravil prav posebno še v prvo navzoče izvoljence in povdarjal, da še ni bilo tolike udeležbe do sedaj na vodstvenih sejah, želeč, da je ta vzgledna vnema za našo dobro stvar trajna za vselej. Častital je imenom vesoljne družbe namestnemu prvomestniku Luka Svetecu na njega 80-tem rojstnem dnevu, kl bode rožnivenški ponedeljek, 8. oktobra t. l. Potem, ko so se obširno razpravljale razmere na rojanskem družbinem otroškem vrtu v Trstu, se je imenovala dosedanja tržiška otroška vrtarica gdč. Agneza Staralova za otroško vrtarico v Rojanu in dosedanja rojanska otroška vrtarica gdč. Marica Črnigojeva za otroško vrtarico v Tržiču. Ravnateljem vodstvene pisarne je bil izvoljen dr. Ivan Svetina, ki je ob enem sprejel začasno vesoljno tajnikovanje. V ožji odbor v zmislu § 18 društvenih pravil so bili izvoljeni Tomo Zupan (prvomestnik), dr. Karel vitez Bleiweis-Trsteniški, Aleksander Hudovernik (denarničar), Luka Svetec (namestni prvomestnik), dr. Ivan Svetina (ki že vrsto let namestuje v tem odboru glavnega tajnika) in

Ivan Šubic. Vodstveni svetovalci v zmislu § 18 al. 3 so bili izvoljeni ces. svetnik Ivan Murnik, stolni dekan Andrej Zamejic, hišni posestnik Oroslov Dolenc odvetnik dr. Fran Munda ter c. kr. prof. v. p. Makso Pleteršnik Zahvala se je izrekla izstopivšima vodstvenima udoma županu stolnega mesta Ljubljane Ivanu Hribarju, ki ima bistvene zasluge za velikovško šolo ter kanoniku Antonu Žlogarju, ki je družbi tajnikoval od njegovega začetka do letošnje vel. skupščine. Potem ko se je rešilo več notranjih družbenih upravnih zadev je zaključil prvomesnik ob 1/2 7. uri zvečer sejo.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Šolska stavka na Poljskem. V pruskih provincijah nekdanjega poljskega kraljstva se je pričelo že pred nekaterimi tedni veliko gibanje, ki še od dne do dne narašča.

Prusko ministrstvo je namreč izdalo odlok, da se krščanski nauk v poljskih šolah ne sme poučevati v materinem temuč v nemškem jeziku. Ta odlok je povzročil med prebivalstvom silno razburjenost. Skoraj vsako nedeljo se vrše veliki protestni shodi. A vrh tega je izbruhnila šolska stavka. Stariši nočejo več svojih otrok pošiljati v šolo in ta obrambena akcija se je razširila že na mnoga velika okrožja. Učitelji so brez moči, ker ne pomagajo niti opomini niti kazni. Strogih sredstev pa niti ne kaže uporabljati, ker se v takih slučajih stariši nad učitelji maščujejo, jih žalijo in celo pretepavajo. Dne 10. oktobra je nadškof gnezenpозenski Stablewski sprejel deputacijo Poljakov, ki mu je izročila neko peticijo kjer so popisane zle posledice, ako se morajo poljski otroci učiti veronauka v nemščini, in ga tudi prosila, naj se v tem vprašanju postavi na stran Poljakov. Nadškof je tej prošnji deloma ugodil,

ker je izdal pastirsko pismo, v katerem priznava načelo, da se mora vršiti pouk o verskih resnicah v materinem jeziku otrok. O šolski stavki se pa nadškof ni izrazil, temuč le poudarja, da v sedanjih razmerah ne preostaja drugega kot da se šolski pouk izpopolnuje doma in v cerkvi v materinem jeziku. Postopanje pruskih oblasti obsojajo vsi katoliški in celo nacionalni nemški listi.

Vnema za „svobodno šolo“ ni tako velika, kakor so pričakovali njeni organizatorji. Na shodih tega društva tožijo, da se meščanstvo nič ne ogreva za njo. Komaj eden ali drugi se upa javno zagovarjati načela „svobodne šole“. Nasprotno pa „Katoliško šolsko društvo“ (Katholischer Schulverein) pridobiva vedno več članov.

Važna nemška pridobitev. V državnem proračunu za l. 1907 je večja svota določena gimnaziji v Kočevju, ki se ima izpopolniti v višjo gimnazijo.

Električne zaušnice. Neki ljudski učitelj v Kaliforniji si je izmislil enostavno sredstvo za kaznovanje neposlušnih otrok. Od električne žice, ki razsvetljuje sobo, je razpeljana cela mreža žic in ob glavi vsacega učenca visi roki slična mehanična naprava, spojena z električnim aparatom. Kadar se med poukom kateri učenec razgovarja ali dremlje, pritisne učitelj na katedru na dotično žico in električna roka udari učenca, ne da bi bilo treba učitelju zamujati časa s svarjenjem.

Knjižnico za slepce namerava ustanoviti v Zagrebu zavod za slepce.

Na Angleškem je sklenila zbornica poslancev liberalen šolski zakon, ki ima namen iz občinskih šol popolnoma izkjučiti verski vpliv. Javne šole so simultane šole, to se pravi, pristopne vsem brez razlike veroizpovedi, verske vaje in pouk v veronauku pa je izključen. Proti tem

šolam niso ugovarjali le katoličani, temuč tudi verni protestantje. Pa celo ta postava določuje javnim šolam verski značaj, ako je v kakem kraju pretežna večina otrok ene konfesije. To je neka koncesija katoliškim šolam. V mestih, ki imajo več kot 5000 prebivalcev se sme na javnih šolah poučevati veronauk, ako vsaj to zahtevajo stariši učencev in poučevati pa smejo tudi svetni učitelji. Tudi morajo biti učitelji v tem slučaju iste veroizpovedi, kakor njih učenci. Na drugih javnih šolah se ima mesto veronauka poučevati neke vrste morala na podlagi biblije. — Katoliški škofje so proti temu zakonu slovesno ugovarjali in zahtevali svobodo za katoliške crkvene šole. Pričakovati je da gosposka zbornica ugotovi njih željam.

Družba sv. Mohorja šteje letos 81.979 udov, t. j. 1593 manj nego prejšnje leto. Nazadovali smo torej nekoliko, a vendar se je skupno število Mohorjanov še vedno ohranilo na častni višini. Naj bi ostalo i v bodoče tako!

Razmerje udov po posameznih škofijah oziroma krajih nam kaže ta le pregled:

1. Goriška nadškofija	9215 (— 221)	udov
2. Krška škofija	6173 (— 765)	"
3. Lavantinska škofija	25024 (— 658)	"
4. Ljubljanska škofija	32640 (— 678)	"
5. Tržaško-koperska škofija	4392 (+ 36)	"
6. Sekovska škofija	461 (— 52)	"
7. Sombotejska in druge ogr. šk.	265 (+ 21)	"
8. Zagrebska nadškofija	479 (+ 11)	"
9. Senjska in druge dalm. škofije	346 (+ 55)	"
10. Poreška škofija	107 (— 24)	"
11. Džakovska škofija	78 (— 8)	"
12. Bosniške školije	213 (+ 9)	"
13. Videmska nadškofija	234 (+ 4)	"
14. Razni kraji	364 (— 48)	"
15. Amerika	1771 (+ 253)	"
16. Afrika in Azija	217 (— 38)	"

Vkup 81979 (— 1593) udov.

Številka v družbenih „zlatih bukvah“, v katere se vpisujejo na novo vstopivši udje, je narastla od 259 984 na 267.194, torej je vpisanih 7210 novih udov.

491.874 Mohorjevih knjig bode torej letos romalo med Slovence! Če dodamo

to število onemu prejšnjih let, pridemo do števila 10.800.934 knjig, reci deset milijonov, osemstotisoč, devetsto ter štiriintrideset knjig, katere je družba samo kot letna darila svojim udom razdelila od svojega obstanka sem. Pri tem pa niso všteta mnoga poznejša naročila, ponatisi itd.

Dne 10. oktobra smu začeli razpošiljati letošnje družbene knjige in prizadevali se bomo, da častiti udje dobijo knjige najprej ko mogoče. Odpravili bomo zaboje s knjigami po tej-le vrsti:

Škofije: 1. Goriška, 2. Tržaška, 3. Lavantinska, 4. Ljubljanska, 5. Krška, 6. Amerika in Afrika, 7. Razni kraji.

Cenjene gospode poverjenike, katerim se knjige pošiljajo, nujno prosimo, naj takoj, ko dobijo „avizo“, pošljejo po nje na pošto ali železniško postajo, da ne bode sitnih reklamacij, ki povzročujejo samo zamudo in nepotrebne stroške. Poštne stroške morajo čast. poverjenikom povrniti posamezni udje.

One gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbini tiskarni, prosimo, naj čim preje pošljejo po nje, da nam zavoji ne zastavljajo prepotrebne prostora.

Odbor.

Knjige družbe sv. Mohorja. Ravno kar smo dobili v roke lepi književni dar, ki ga je družba sv. Mohorja letos naklonila svojim članom. Vsak Mohorjan dobi šestero krasno opremljenih knjig zanimive vsebine:

1. Koledar družbe sv. Mohorja za leto 1907. Poleg običajnega koledarja in zapisnika članov, prinaša zabavni del životopis koroškega rodoljuba, prošta Lamberta Einspielerja, bivšega predsednika predsednika Mohorjeve družbe, povesti: „Mlin ob potoku“ (spisal Ivo Trošt) „Pastir Cene“ (spisal Pavel Perko), „Divji lovec“ (spisal Pavel Perko) in humoriistično črtico iz turistovskega življenja

„Kako je Trebušnik hotel na Triglav“ (spisal Janko Mlakar). Razen tega še krajše razprave o novi železnici, o malikovalstvu na Kitajskem (poročja slovenski misijonar na Kitajskem: O. Veselko Kovač) o življenju v ameriški metropoli New York (spisal Ivan Zupan), in o Krištofu Kolumbu. Že sam koledar nudi bogato izbiro raznovrstnega zabavnega berila. Prepričani smo, da bodo z veseljem in pridom segali po njem.

2. Sveta družina, vzor krščanskim družinam. Nauk in molitve v posnemo in češčenje sv. družine nazareške. (Spisal J. M. Seigerschmied, duhovnik ljubljanske škofije). 349 str. — Med družbenimi knjigami je vsako leto po en molitvenik. Marskomu se bode morda knjig te vrste že preveč zdelo. A znano nam je, da jih ljudstvo želi in pogostorabi. Letošnji molitvenik se bode tembolj prikupil, ker podaja poleg lepih zgledov tudi poučne in vspodbudne prigodbe.

3. Lešniki. Knjiga za odrastlo mladino. (Spisal Jožef Stritar) — „Razlika mika“. Tega pregovora se je držal starosta slovenskih pisateljev, ko je zbiral gradivo za „Lešnike“. Zato bode pa raznovrstno čtivo gotovo ugajalo naši mladini. Vse imaš tu zbrano: pesmi, povesti, igrokaze, basni in spomine iz mladih let. „Lešniki“ so gotovo najprikupljivejša izmed letošnjih knjig.

4. Pri severnih Slovanih. Potopisne črtice s slikami. Spisal Josip Lavtižar, župnik. — Bogato ilustrovanja knjiga. Znani potopisec pripoveduje tu v mični, poljudni besedi o svojih potovanjih po Moravi, Galiciji, Šleziji in Nemčiji. Tako se najprimerneje uči ljud-

stvo geografije in spoznava tuje šege in navade.

5. Uporniki. Povest. (Spisal Ivan Lah, Slovenskih Večernic 58. zvezek. 222. str. — Daljša povest iz začetka 19. stoletja, ki slika podrobno razmere kmečkega stanu pod grajskim jarmom. Snov je tem pomenljivejša, ker nam predstavlja zadnji čin žaloigre kmečkega suženjstva, prav neposredno pred osvoboditvijo l. 1848.

6. Zgodbe sv. pisma. Spisal dr. Janez Ev. Krek 13. snopič. Zgodbe sv. pisma bodo monumentalno delo, ko se završe. Pridejana razlaga svetopisemskih besedi je prav primerna tudi za izobražene kroge in dobro vpeljuje v razumevanje svetopisemskih dogodkov in naukov. Letošnji snopič razpravlja o zadnjih dnevih javnega delovanja Gospodovega in o zadnji večerji. —

Vidi se na letošnjih knjigah, da se je odbor potrudil ustreči željam in potrebam ljudstva. Veliko dobrega čtiva nudi v prikupljivi obliki. Mohorjevi družbi smo hvaležni za lepi dar.

Nemci na Češkem se pričenjajo pridno učiti češčine. Vedno se jih sliši govoriti: „Nemci, učimo se češčine!“ V odgovor nato so tudi Čehi začeli ustanavljati nemške jezikovne kurze za začetnike in konverzačne tečaje za tiste, ki so že deloma zmožni nemščine.

Alarm v šoli. V ljubljanski šoli so začeli otroke učiti alarm. Ta vaja ima namreč namen, otroke v slučaju potresa ali požara hitro in v redu spraviti na cesto. Imeli so že poizkuse, ki so se dobro obnesli; šola je bila v hipu izpraznjena. Ne na bi se pri tem zgodila kaka nesreča.

„Slovenski Učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.
